

Nr 67.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1917 kl. 4 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen
angående till anläggning av statsstuteri å Ottenby be-
viljat anslag m. m.*

I en till riksdagen den 16 april 1917 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 260, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att det av riksdagen år 1916 från de i statskontoret inestående hästförsäljningsmedel anvisade belopp av 536,700 kronor till bestridande av kostnaderna för anläggning av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård må, i den mån det ej tages i anspråk för gäldande av kostnaderna för två i statsrådsprotokollet omförmälda utredningar samt intill ett belopp av 19,700 kronor för jordbruksarbetarbostädernas anordnande vid Ottenby, tillsvidare av statskontoret för avsett ändamål förvaltas såsom en särskild fond och göras räntebärande, med iakttagande att räntan tillägges fonden; *dels ock* av de hästförsäljningsmedel, vilka till statskontoret influtit eller komma att inflyta på grund av hästexporter, som ägt rum enligt av Kungl. Maj:t efter den 11 april 1916 lämnade utförseltillstånd, anvisa ett belopp av 137,300 kronor för uppförande av byggnader m. m. vid Ottenby i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet angiven plan.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 174 den 7 april 1916 anvisade riksdagen, enligt vad riksdagen anmälde i skrivelse nr 249 den 9 juni 1916, av de i statskontoret inestående hästförsäljningsmedel ett belopp av högst 536,700 kronor till bestridande av kostnaderna för anläggning å Ottenby kungsladugård med underlydande av ett stats-

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 10 saml. 46 häft. (Nr 67—72.) 1

stuteri för omkring 100 moderston och 5 stambeskällare samt i övrigt anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med den i statsrådsprotokollet den 7 april 1916 av dåvarande departementschefen angivna plan. Angående denna plan må erinras, att nämnda utarrenderade kronoegendom skulle vid arrendets utgång den 14 mars 1917 övertagas direkt av staten och drivas för stuteriets räkning, att för stuteriets anläggning beräknades en kostnad av 580,700 kronor, varav, då 44,000 kronor kunde tagas av tillgängliga brandstodsmedel, 536,700 behövdes såsom anslag, samt att i samband med stuteriets inrättande den nuvarande hingstdepån vid Strömsholm skulle indragas. Beräkningar över driftkostnaderna samt förslag till stat för tjänstemännen vid stuteriet framlades i motiveringen. Då emellertid stuteriet icke antogs kunna förrän under år 1918 träda i verksamhet, var avsikten, att sagda statförslag skulle föreläggas 1917 års riksdag till antagande.

Kungl. Maj:t förordnade den 3 juli 1916 om egendomens övertagande den 14 mars 1917 samt bemyndigade stuteriöverstyrelsen att låta utföra byggnadsarbeten m. m. enligt de förslag, som omförmäldes i statsrådsprotokollet den 7 april samma år.

I skrivelse den 28 december 1916 fann sig emellertid stuteriöverstyrelsen böra hemställa, att med stuteriets anläggning måtte tillsvidare anstå på grund av den högst betydande ökning i kostnaderna, som skulle föranledas av, bland annat, de under världskriget i hög grad stegrade prisen å arbetskraft, materialier, förnödenheter, hästar m. m., och hemställde styrelsen tillika om uppförande vid egendomen ifråga enligt avgivet förslag av vissa nya arbetarbostäder.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet. Departementschefen har i ärendet för egen del anfört följande:

»Såsom av den nu lämnade redogörelsen framgår har det befunnits nödvändigt att uppskjuta anläggandet av det beslutade statsstuteriet. Skälet till detta beslut var, att anläggningskostnaderna även utan varje ändring i planen för anläggningarna kunde beräknas bliva ungefär dubbelt så höga som den för riksdagen framlagda kalkylen utvisade. Härtill kommo de krav på förbättrade bostadslägenheter, som numera framställts av arbetarna på egendomen, och vilkas tillgodoseende krävde byggnadsarbeten utöver den framlagda planen.

Jag har inhämtat, att min företrädare i ämbetet vid tillstyrkande av Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1916 ingalunda ansett, att planen på ett dylikt stuteri borde övergivas, utan endast att dess genomförande måste tills vidare uppskjutas. Även jag delar denna uppfattning. För detta ändamål synes det mig särdeles önskvärt, att det av fjolårets

riksdag anvisade anslaget får bibehållas för sitt ändamål och, i den mån det icke behöver tagas i anspråk för gäldande av kostnaderna för de av arkitekten greve Cronstedt och statskonsulenten Elofson gjorda utredningarna samt för utförande av vissa i fjolårets förslag upptagna byggnadsarbeten för jordbrukets behov, av statskontoret förvaltas såsom ett räntebärande kapital. Det synes nämligen givet, att på grund av prisens stegring det icke kan beräknas, att ett statsstuteri i framtiden kan anordnas allenast för de i fjol beräknade kostnaderna, och då kan den tillväxt kapitalet hinner erhålla genom tillagda räntor vara av stor betydelse för att underlätta företagens genomförande. Framställning om sagda medels avsättande till en räntebärande fond torde nu böra göras hos riksdagen.

Den av stuteriöverstyrelsen nu lämnade utredningen ådagalägger emellertid enligt min mening, att oberoende av stuteriets inrättande vissa byggnads- och andra arbeten vid Ottenby äro oundgängligen av behovet påkallade. Denna egendom har påtagligen hittills icke blivit i dessa hänseenden tillgodosedd i så hög grad, som behovet krävt. Detta är också lätt förklarligt. För stuteriöverstyrelsen, som för sina tjänstutgifter till hästavelns främjande haft oavvisligt behov av hela arrendeinkomsten från Ottenby, vilken också för detta ändamål av statsmakterna tagits i beräkning, har nämligen icke möjligheten stått öppen att använda denna inkomst — och än mindre andra medel — till förbättringars och nybyggnaders utförande å egendomen. I detta fall förefinnes alltså en bestämd skillnad mot de till domänfonden hörande kronoegendomarna, där dylika kostnader gäldas medelst arrendeavdrag. Även för framtiden blir förhållandet enahanda beträffande arrendeinkomsten av Ottenby, och därför måste särskilda medel beredas för bekostande av dylika, jordägaren tillkommande arbeten. Naturligtvis är härvid endast fråga om sådana arbeten, som äro oundgängliga för fastigheten såsom jordbruksegendom. Stuteriförslaget lämnas härvid fullständigt å sido, dock att det naturligtvis bör tillses, att icke några arbeten bekostas, som vid inrättandet av ett stuteri skulle bliva onyttiga.

Bland dessa nu ifrågasatta arbeten är först att nämna anordnandet av arbetarbostäder. Att de nuvarande kasernerna, byggda, såsom i äldre tider varit brukligt på Öland, av oisolerad, genomgående kalksten, skola vara särdeles fuktiga och osunda, helst som källarnedgång är anordnad genom luckor i köksgolven, samt ur trevnadssynpunkt mycket undermåliga, finner jag vara uppenbart. När härtill kommer platsens avlägsna läge, är det ej underligt att, såsom det numera upplysts, allt

större svårigheter yppats att dit erhålla goda jordbruksarbetare och att de nuvarande arbetarna påyrkat bättre bostäder, om de skulle stanna. Jag finner det därför oundvikligt att, trots de för byggnadsföretag för närvarande synnerligen ogynnsamma tiderna, åtgärder omedelbart vidtagas för tillgodoseende av detta behov. I valet mellan de av stuteriöverstyrelsen angivna alternativen för att förbättra de nuvarande bostadsförhållandena finner jag förslaget att bygga nya bostadshus vara vida att föredraga framför att lägga ned stora kostnader på de nuvarande kasernerna, som i allt fall ej skulle bli fullt tillfredsställande och säkerligen ej skulle komma att motsvara anspråken under någon längre tid framåt. Det förra förslaget slutar i sin helhet på 150,000 kronor och det senare på 110,500 kronor. Vinsten av bostädernas förmånligare anordning i förra fallet synes mig fullt uppväga kostnadsökningen av 39,500 kronor. Såsom förslaget angiver böra särskilda bostadshus byggas dels för rättaren och dels för slöjdaren och smeden. För övriga arbetare synes mig förslaget att bygga tvåfamiljshus vara att föredraga framför förslaget med fyra lägenheter i varje hus. På grund av planritningens beskaffenhet blir kostnaden nästan densamma i vartdera fallet.

Vad de övriga föreslagna arbetena — spåntakens täckning med tegel samt uppförande av redskapsskjul, gödselstad och sädeshjalm — angår har jag vid granskning av handlingarna funnit även dessa erforderliga för jordbrukets behöriga skötsel. Dock synes det mig ej alldeles nödvändigt, att dessa arbeten, utom redskapsskjulet, genast igångsättas, utan torde de kunna anstå, tills mera normala prisförhållanden inträtt. Kostnaden för redskapsskjulet är beräknad till 7,000 kronor.

Hela kostnaden skulle alltså bli 157,000 kronor.

Av de byggnadsarbeten, som nu föreslås till utförande, upptogs i fjolårets förslag bostäder åt slöjdare och smed för 9,000 kronor, bostad åt rättare för 6,000 kronor, till oförutsedda utgifter för dessa bostäder i runt tal 1,500 kronor samt äldre arbetarbostäders reparation för 3,200 kronor, tillhoppa 19,700 kronor. Jag anser det riktigast, att detta belopp nu tages i anspråk av det i fjol beviljade anslaget, utan hinder av att stuteriet nu icke samtidigt inrättas. Det återstående behövliga beloppet blir då 137,300 kronor.

Stuteriöverstyrelsen har för beredande av medel till de föreslagna byggnadsarbetena hänvisat på de andelar av försäljningssummor för hästar, som tillflutit statsverket på grund av hästexporter, som medgivits efter den 11 april 1916. Enligt vad jag inhämtat utgör behållningen från sådana redan avslutade exportert inemot 700,000 kronor, vartill beräknas ytterligare komma omkring 300,000 kronor på grund av en den 20

januari 1917 medgiven, ännu ej avslutad och redovisad export. Jag anser icke några betänkligheter böra möta för att av dessa medel taga 137,300 kronor till nu ifrågavarande anläggningar vid Ottenby. Detta kan ju betraktas som en återbetalning från landets hästavels sida till Ottenby jordbruksdomän, vars avkastning oavkortad utgått till denna hästavels främjande, under det att domänen själv blivit i saknad av nödiga förbättringar.

Då riksdagen i fjol fattat beslut angående inrättande av statsstuteri vid Ottenby, anser jag anvisande av medel till nu ifrågavarande ändamål icke böra ske utan att riksdagen beslutat därom.»

På sätt ovan erinrats anvisade på framställning av Kungl. Maj:t 1916 års riksdag av i statskontoret innestående hästförsäljningsmedel ett belopp av högst 536,700 kronor till bestridande av kostnaderna för anläggande å Ottenby kungsladugård av ett statsstuteri i huvudsaklig överensstämmelse med i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet angiven plan.

Utskottet.

Enligt vad det vid nu ifrågavarande framställning fogade statsrådsprotokollet ger vid handen skulle emellertid, därest berörda plan nu realiserades, kostnaderna härför huvudsakligen på grund av de oerhört stegrade prisen på byggnadsmaterial, arbetskraft, förnödenheter, hästar m. m. uppgå till mer än dubbla det år 1916 beräknade beloppet. Under sådana förhållanden anser utskottet i likhet med departementschefen att med stuterianläggningen bör tillsvidare anstå.

Beträffande dispositionen av de för ändamålet ifråga avsedda medlen, så finner jämväl utskottet lämpligt, att desamma med nedan angivna undantag avsättas till en särskild fond under statskontorets förvaltning.

Rörande det i förevarande proposition framställda förslaget om uppförande vid egendomen av bättre bostäder för egendomens jordbruksarbetare, har framhållits, att de nuvarande bostäderna vore av så bristfällig beskaffenhet, att allt större svårigheter mött att erhålla dugliga jordbruksarbetare vid egendomen.

Utskottet kan icke underlåta att uttala, att det varit önskvärt om med ifrågavarande byggnadsföretag kunnat anstå till gynnsammare förhållanden inträtt å byggnadsmarknaden. I ärendet framhållna omständigheter synas emellertid ådagalägga att uppskov icke är möjligt utan äventyrande av egendomens ordentliga skötande. Med hänsyn härtill anser jämväl utskottet, att nödiga byggnadsarbeten nu böra komma till utförande. I valet mellan att antingen medels reparationer iståndsätta

nuvarande byggnader eller att uppföra nya sådana, torde av i statsrådsprotokollet anförda skäl det senare förfaringssättet böra givas företräde. Fördelarna av nya byggnaders uppförande synes nämligen utskottet väl uppväga merkostnaderna härför.

Vad angår själva det föreliggande byggnadsförslaget, mot vilket utskottet i huvudsak icke har något att erinra, så omfattar detsamma uppförande av särskilda bostadshus med uthus dels för rättaren och dels för slöjdaren och smeden. För övriga arbetare skulle enligt samma förslag uppföras antingen 4 bostäder med 4 lägenheter om 1 rum och kök eller 8 bostäder med 2 lägenheter om 2 rum och kök. I likhet med departementschefen ansluter sig utskottet obetingat till det senare alternativet, alldenstund fördelarna av byggnadernas uppförande enligt 2-lägenhetssystemet torde vara obestridliga. Vidare håller utskottet före, att, då enligt förslaget ifråga kostnaden blir densamma vare sig till byggnaderna användes tegel eller trä, desamma böra uppföras av tegel.

Mot de för byggnadsarbetena ifråga beräknade kostnaderna, vilka i och för sig kunna förefalla höga, torde emellertid med hänsyn till ovannämnda förhållanden å byggnadsmarknaden icke någon erinran kunna göras. Behovet av uppförande vid egendomen av ett redskaps-skjul finner utskottet ådagalagt genom utredningen i ärendet. Ej heller föranleder det härför upptagna beloppet någon utskottets anmärkning.

Utskottet har intet att erinra mot att såsom föreslagits det belopp, vartill kostnaderna för vissa av de nu föreslagna byggnadsarbetena upptagits i 1916 års förslag, tagas i anspråk av de för stuterianläggningen avsedda medlen, liksom ej heller att av dessa medel må utgå ersättning för i statsrådsprotokollet omförmälda utredningar. Jämväl biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag, att återstoden av de för ifrågasvarande byggnadsföretag erforderliga medel må utgå av de i statsrådsprotokollet angivna hästförsäljningsmedel.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

dels medgiva, att det av riksdagen år 1916 från de i statskontoret inestående hästförsäljningsmedel anvisade belopp av 536,700 kronor till bestridande av kostnaderna för anläggning av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård må, i den mån det ej tages i anspråk för gäldande av kostnaderna för två i statsrådsprotokollet omförmälda utredningar samt intill ett

belopp av 19,700 kronor för jordbruksarbetarbostäders anordnande vid Ottenby, tillsvidare av statskontoret för avsett ändamål förvaltas såsom en särskild fond och göras räntebärande, med iakttagande att räntan tillägges fonden;

dels ock av de hästförsäljningsmedel, vilka till statskontoret influtit eller komma att inflyta på grund av hästexporter, som ägt rum enligt av Kungl. Maj:t efter den 11 april 1916 lämnade utförseltillstånd, anvisa ett belopp av 137,300 kronor för uppförande av byggnader m. m. vid Ottenby i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet angiven plan.

Stockholm den 11 maj 1917.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: herrar greve Hamilton, Ericsson, Petersson, P. Alfred, Paulson, Lindblad, greve Wachtmeister, Persson, Linders, Åkerlund, Öberg, Nilsson i Tänga, Nilsson i Linnås, Sjöblom, Barthelson, Ingeström och Igel.
